

Henryk Bogacki

"Das Konzil und die neue katholische
Theologie", Gerrit Cornelis
Berkouwer, München 1968 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 39/3, 179-180

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tyzacji" Kościoła Chrystusowego. Choć sobór powstrzymał się przed postawieniem znaku równości między Kościołem Chrystusowym a Kościołem katolickim, jednakże wyraźnie traktuje Kościół katolicki jako jedyne pełne urzeczywistnienie Kościoła Chrystusowego, a inne Kościoły chrześcijańskie mierzy według wzorca katolickiego. Ta podstawowa rozbieżność staje się źródłem wszelkich dalszych różnic obu eklezjologii. Obok różnic wyłania się wiele pytań, na które nie można znaleźć odpowiedzi ani w reformowanych wyznaniach wiary, ani w konstytucji *Lumen gentium*.

Autor hołduje optymizmowi, gdy chodzi o dalszy rozwój oficjalnej nauki eklezjologicznej Kościoła katolickiego. Przecież II Sobór Watykański po raz pierwszy w historii tego Kościoła zajął się w sposób całościowy problemem Kościoła oraz przynajmniej częściowo podjął na odcinku eklezjologii wyzwanie, jakim było wystąpienie Reformacji! Uchwały soboru stanowią więc zaledwie zaczątek formowania się w oficjalnej nauce Kościoła katolickiego pełnej eklezjologii, której formę ostateczną trudno przewidzieć we wszystkich szczegółach, lecz już dziś można powiedzieć, że podstawowym jej źródłem będzie pełne odczytanie Nowego Testamentu.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

GERRIT CORNELIS BERKOUWER, *Das Konzil und die neue katholische Theologie*, München 1968, Chr. Kaiser Verlag, s. 324.

G. C. Berkouwer, znany dogmatyk holenderskiego Kościoła reformowanego, w swej ostatniej książce dotyka newralgicznych punktów wielowiekowej dyskusji między podzielonymi chrześcijanami. Jego zdaniem Vaticanum II ujawnia przemiany, jakie w ostatnich dziesiątkach lat zachodzą w teologii katolickiej. Kontrowersje powstałe w łonie katolicyzmu w związku z soborem, nie tylko nie maleją, lecz wykazują tendencję do dalszego zaost్రzenia się. Kościół katolicki jest zmuszony podjąć na nowo szerzej i głębiej problemy wysunięte przez Reformację, które dotąd kwitował gotowymi odpowiedziami.

W kolejnych rozdziałach Berkouwer koncentruje swą uwagę na następujących zagadnieniach: niezmiennosc i zmienność dogmatu (s. 63—104), Pismo św. i Tradycja (s. 105—131), egzegeza a magisterium (s. 132—170), prymat i episkopat (s. 171—207), misterium Kościoła (s. 208—259), mariologia (s. 260—298). Do kwestii tych podchodzi rzeczowo i obiektywnie, wykazuje związane z nimi trudności, zalety i braki wysuwanych rozwiązań. Najważniejszymi partnerami dialogu są wybitni teologowie katolickcy jak K. Rahner, E. Schillebeeckx, Y. Congar, H. Küng, J. Ratzinger, J. R. Geiselman, P. Schoonenberg, A. Hulsbosch. Możliwość dialogu wynika z postawy tych teologów, którzy bynajmniej nie przekreślają katolickiego sposobu rozumienia wiary, lecz pragną głębiej wnikać w sens prawd wyznawanych przez Kościół.

Holenderski oryginał książki ukazał się podczas trwania soboru, natomiast wydanie niemieckie zostało wzbogacone refleksjami, jakich autorowi dostarczył przebieg i wyniki soboru. Refleksje te są natury ogólnej i dotyczą głównie prognoz na temat przyszłego układu stosunków między uchwałami soboru a nową teologią. Rzeczywiste problemy pojawiają się z chwilą, gdy przystępuje się do konkretnego realizowania postulatów soborowych. Nowa teologia, której kierunki autor przedstawił, niewątpliwie uzyskała w uchwałach soborowych nowe podniety. Tematyka poruszana przed soborem stanowi także dziś przedmiot zainteresowania teologów katolickich. Czytelnik docenia umiar i dążenie do obiektywizmu, jakie wykazuje Berkouwer analizując przemiany w teologii katolickiej, jednakże musi od-

czuć jako brak zbyt ogólnikowe potraktowanie uchwał soboru i stosunkowo powierzchowne referowanie (dopiero w statnim rozdziale stanowiącym epilog, s. 299—319) okresu posoborowego.

Źródła napięć wewnątrz teologii katolickiej doszukuje się Berkouwer w pragnieniu (zaznaczającym się wyraźnie w uchwałach soborowych i posoborowych wystąpieniach Pawła VI) akcentowania ciągłości między poprzednimi orzeczeniami urzędu nauczycielskiego Kościoła (zwłaszcza I Soboru Watykańskiego) a jego nowymi wypowiedziami. Zbytnią lekkość w tej sprawie autor ocenia jako czynnik hamujący rozwój teologii katolickiej w okresie posoborowym. Można podjąć pytanie Berkouwera, czy istotnie należycie rozróżnia się w Kościele Tradycję w pełni dogmatyczną od tradycyjalnych przekonań i opinii, jakie przecież nie mogą liczyć, że zdołają się oprzeć przemianom zachodzącym w Kościele. Tymczasem nawet rozumienie uchwał poprzednich soborów wymaga dokładnego wniknięcia w ich prawdziwy sens i uwolnienia ich od naleciałości przesadnych interpretacji, które nieraz zaciemniły właściwą treść tych uchwał. Tego rodzaju wysiłki nie oznaczają jednakże zamachu na niezmiennność prawdy objawionej, lecz tylko rewidują jej historyczną szatę, w jaką ubrały ją poprzednie wieki.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Die Antwort der Theologen. Rahner, Metz, Schoonenberg, Congar, Daniélou, Schillebeeckx zu Hauptproblemen der gegenwärtigen Kirche, Düsseldorf 1968, Patmos-Verlag, s. 147.

Obecna sytuacja stawia przed każdym chrześcijaninem pytanie o właściwy sens przemian zachodzących w Kościele, jak również o należyłą postawę, jaką wobec nich trzeba zająć. Książka zawiera odpowiedzi sześciu teologów zaliczanych do najwybitniejszych w zachodniej Europie. Wszyscy usiłują znaleźć wyjaśnienie głównych problemów współczesnego chrześcijaństwa. Znajdujemy wypowiedzi na temat teologii „śmierci Boga”, zbawczego pośrednictwa Chrystusa, pojęcia Kościoła, stosunku do chrześcijan-niekatolików i niechrześcijan, hermeneutyki wypowiedzi dogmatycznych, form chrześcijańskiego istnienia w świecie zsekularyzowanym, autorytetu i póluszeństwa w Kościele itd.

Każdy autor zajmuje własne stanowisko, które czasami odbiega od analizy lub oceny sytuacji przez innych. Powstało zatem sześć diagnoz obecnej posoborowej sytuacji chrześcijaństwa. Czytelnik otrzymuje konkretny, przybliżony pluralizm teologiczny, który wcale nie uważa ujednoczenia za cel i jedyny wysiłek, a może występować na kartach jednej książki.

Czytelnika niewątpliwie zaskoczy twierdzenie, jakie już na początku książki wypowiada K. Rahner. Stwierdza mianowicie, że tematy poruszane podczas soboru właściwie nie pokrywają się z centralnymi problemami, jakie obsorbują Kościół posoborowy, może z jednym wyjątkiem kręgu zagadnień kładających się na konstytucję pastoralną *Gaudium et spes*. J. B. Metz ostrzega przed „eklezjologicznym narcyzmem”, który na problematykę Kościoła w świecie współczesnym patrzy zbyt przez pryzmat autorefleksji samego Kościoła.

Autorzy narzekają na rozdwojenie występujące między teorią teologiczną a praktycznym życiem Kościoła. Mimo proklamowania reformy, nawet wytyczenia jej kierunków, instytucja Kościoła wykazuje dużą nieuchliwość, wręcz faktyczny opór wobec postulowanych czy teoretycznie przyjętych zmian. Na tym tle można dobrze zrozumieć wywody P. Schoonenberga, który rozróżnia „ortodoksję” i „ortopraktykę” (*Orthopraxis*). W chrześcijaństwie dotychczas akcentowano głównie konieczność praw-